

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجله مقالات قانونی با محوریت راهبردی و راهبردی

دکتر بخیار عباسی
(عضو هیأت علمی دانشگاه علوم نظامی اصفهان)

سرشناسه: عباسلو، بختیار، ۱۳۴۱ -

عنوان و نام پدیدآور: صلاحیت قانونی مأموران راهنمایی و رانندگی/ بختیار عباسلو؛ ویراستار علمی اکبر وروایی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی ناجا، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۵۸ ص.

شابک: 978-600-6647-92-0

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابچه: ص. ۱۴۷ - ۱۴۸.

موضوع: پیس راهنمایی و رانندگی -- ایران

موضوع: ترافیک - ایران - پیش‌بینی‌های ایمنی

موضوع: رانندگی - قوانین و مقررات - ایران

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین ناجا

رده بندی کنگره: HV۸۰۷۹/۸۰۷۹۱۵/۸ ص ۱۶ع/

رده بندی دیویی: ۲۳۳۲/۳۶۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۸۸۴۶۲

صلاحیت قانونی مأموران راهنمایی و رانندگی

مؤلف: بختیار عباسلو

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین

طراح جلد: فاطمه پورروح الامین

نوبت چاپ: سال ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت:

لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

نشانی دانشگاه: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی - خیابان شهید جدی اردبیلی - دانشگاه

علوم انتظامی امین - ۴۸۹۳۱۲۹۳

فهرست مطالب

فصل اول. صلاحیت قانونی مأموران راهنمایی و رانندگی در تشخیص

تخلف

- ۲ مبحث اول. معرفی تخلف رانندگی
- ۲ گفتار اول. تعریف تخلف رانندگی
- ۳ گفتار دوم. مقایسه تخلف با جرم
- ۴ گفتار سوم. اقسام تخلف رانندگی
- ۱۱ مبحث دوم. شرایط مأموران راهنمایی و رانندگی به منظور تشخیص تخلف
- ۱۱ گفتار اول. شرایط شخصی مأموران
- ۱۳ گفتار دوم. شرایط قانونی مأموران به منظور تشخیص تخلف
- ۱۳ بند اول. مأموران دارای صلاحیت اصلی
- ۱۴ بند دوم. مأموران دارای صلاحیت برعی
- ۱۵ بند سوم. صلاحیت داوطلبان مورد وثوق به منظور تنظیم گزارش
- ۱۶ گفتار سوم. چگونگی اعمال نمره منفی از جانب مأموران راهنمایی و رانندگی
- ۱۹ گفتار چهارم. چگونگی تشخیص تخلف مأموران
- ۲۲ گفتار پنجم. چگونگی اثبات تخلفات رانندگی
- ۲۳ گفتار ششم. ضمانت اجرای اعمال غرض در تشخیص تخلفات

فصل دوم. صلاحیت مأموران راهنمایی و رانندگی در توقیف وسایل نقلیه

وسایل نقلیه و گواهینامه رانندگی

- ۲۶ مبحث اول. صلاحیت مأموران راهنمایی و رانندگی در مورد توقیف وسایل نقلیه
- ۲۶ گفتار اول. توقیف ناشی از تصادف
- ۲۷ گفتار دوم. توقیف ناشی از فقدان یا انقضای بیمه نامه شخص ثالث
- ۳۳ گفتار سوم. توقیف ناشی از عیب و نقص وسایل نقلیه
- ۳۳ بند اول. مبانی قانونی اختیار مأموران در زمینه وسایل نقلیه ناقص و معیوب
- ۳۵ بند دوم. اختیار مأموران در مورد وسایل نقلیه معیوب و ناقص

- ۳۶ گفتار چهارم. توقیف وسایل نقلیه به علت نداشتن صلاحیت راننده
- ۴۰ گفتار پنجم. توقیف وسایل نقلیه به علت سد معبر و توقف در محل‌های خطرناک
- ۴۲ گفتار ششم. توقیف به علت ارتکاب تخلف رانندگی
- ۴۲ بند اول. تخلفات رانندگان خودرو
- ۴۳ بند دوم. تخلفات رانندگان موتورسیکلت
- ۴۳ گفتار هفتم. توقیف وسایل نقلیه به علت تصادف
- ۴۵ گفتار هشتم. توقیف وسایل نقلیه به علت نپرداختن جریمه معوقه
- ۴۶ گفتار نهم. توقف وسایل نقلیه به علت نداشتن یا مخدوش بودن پلاک انتظامی
- ۴۷ مبحث دوم. اختیارات مأموران راهنمایی و رانندگی درباره گواهینامه رانندگی
- ۴۷ گفتار اول. احتیاط مأموران راهنمایی و رانندگی براساس قانون رسیدگی ...
- ۴۹ گفتار دوم. اختیار مأموران راهنمایی و رانندگی براساس قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل اشخاص ثالث

فصل سوم. صلاحیت مأموران راهنمایی و رانندگی در تصادفات رانندگی

- ۵۲ مبحث اول. صلاحیت کارشناسی تصادفات.
- ۵۲ گفتار اول. جایگاه کارشناسان تصادفات
- ۵۳ گفتار دوم. مسئولیت مدنی ناشی از وسایل نقلیه در کشور های مختلف
- ۵۳ بند اول. مسئولیت مدنی ناشی از وسایل نقلیه در حقوق فرانسه
- ۵۴ بند دوم. مسئولیت مدنی ناشی از وسایل نقلیه در حقوق آلمان
- ۵۵ بند سوم. مسئولیت مدنی ناشی از وسایل نقلیه در حقوق انگلیس
- ۵۶ بند چهارم. مسئولیت مدنی ناشی از وسایل نقلیه در حقوق لبنان و مصر
- ۵۷ بند پنجم. مسئولیت مدنی ناشی از وسایل نقلیه در حقوق ایران
- ۶۷ مبحث دوم. وظایف کارشناسان تصادفات در زمینه تصادفات
- ۶۷ گفتار اول - جلوگیری از صحنه‌سازی
- ۶۷ گفتار دوم. ایمن‌سازی معبر در صورت امکان و اطلاع‌رسانی به متصدیان آن

مبحث سوم. شرح وظایف مأموران راهنمایی و رانندگی براساس دستورالعمل ۶۸
شماره ۹۷ ناجا

فصل چهارم. صلاحیت نظارتی، اداری و قضایی مأموران راهنمایی و رانندگی

۸۴	مبحث اول. صلاحیت مأموران راهنمایی و رانندگی درباره حمل و نقل بار و مسافر
۸۵	مبحث دوم. نظارت بر تعویض قطعات اصلی وسایل نقلیه و شماره بعضی از آنها
۸۷	مبحث سوم. نظارت بر ایمنی عبور و مرور
۸۸	مبحث چهارم. وظیفه ضابطیت مأموران راهنمایی و رانندگی
۹۰	ضمایم
۱۴۵	منابع

سخن ناشر

کسب علم و دانش و تلاش برای بهره‌گیری از علوم جدید و بومی‌سازی آن برای رفع نیازهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به منظور اعتلای اقتدار امت اسلامی از توصیه‌های مهم اسلام است. علوم پلیسی که همگام با پیشرفت بسیاری از علوم محض و تلفیق آنها با یکدیگر، روز به روز نو می‌شود و مرزهایی تازه از دانش می‌سازد، از جمله علوم است که درخت آن در کشورمان در حال رشد و نمو و ثمر دادن است. تألیف آثار علمی برجسته و معتبر و اشاعه مفاهیم آنها از جمله رهیافت‌های کارآمد و اثربخش است که می‌توان در سایه آن بستری مناسب برای بهره‌گیری از تجربه‌های ارزشمند و دانش بومی نخبگان و کارشناسان علوم پلیسی در کشورمان ساخت. بدیهی است اندیشمندان، خبرنگاران و کارشناسان داخلی امور پلیسی داخلی می‌توانند با تلفیق همگن تجربه‌های خرد، علوم و تجربه‌های کارشناسان علوم پلیسی دیگر کشورها باعث پیشبرد این دانش در کشور شوند. امید است با نشر آثار تألیفی از این دست، گامی هر چند کوچک در این مسیر بلند برداریم. نویسندگان، محققان، کارشناسان و استادان را برانگیزانیم تا تجربه‌ها و توان علمی خود، منتشر کنند و اشاعه دهند.

انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین

مقدمه

۱. بیان مسئله و طرح بحث

امروزه استفاده از وسیله نقلیه به حدی رسیده است که رعایت نکردن نظم ترافیکی در استفاده از آن، نه تنها نقش مثبتی نخواهد داشت، بلکه نقشی منفی به جا خواهد گذاشت.

برقراری نظم ترافیکی بر عهده پلیس راهور است که ابعاد مختلفی دارد، از جمله:

۱- روان سازی ترافیک و عبور و مرور؛ این بُعد از طریق اعمال مقررات راهنمایی و رانندگی از جانب پلیس راهور و رعایت این مقررات از سوی رانندگان تحقق می یابد.

۲- برقراری ایمنی در تردد وسایل نقلیه؛ باتوجه به اینکه از دیگر عوامل اختلال در نظم ترافیکی، وقوع حوادث رانندگی است، وظیفه پلیس راهور در این مورد پیشگیری از حوادث مذکور و حزی الان تاقلیل آن است. عوامل مختلفی زمینه ساز این حوادث است که عبارتند از: راننده، مثابه عامل انسانی، سازندگان و تعمیرکاران وسایل نقلیه با عنوان عامل وسیله نقلیه و ایبادک دکن و محافظان راهها و معابر با عنوان عامل راه. وظیفه پلیس راهور در خصوص عوامل انسانی، نظارت بر آموزش رانندگی، احراز مهارت و اعطای گواهینامه و نظارت های بعدی نسبت به دو بعد جسمانی و معنوی مهارت رانندگان است. پلیس راهور این نقش خود را باید براساس قانون ایفا کند، هر چند در این خصوص با مشکلاتی، مانند مشخص نبودن حدود اختیار و راهکارهای لازم برای انجام این وظیفه مواجه است.

یکی از مهم ترین عوامل پیشگیری از حوادث رانندگی مربوط به عامل انسانی، پیشگیری از تخلفات رانندگی و برخورد با آن است. پلیس راهور در این مورد با تشخیص تخلف و جریمه کردن و همچنین توقیف وسایل نقلیه و فرهنگ سازی اقدامات لازم را به عمل می آورد. البته رعایت حقوق اشخاص براساس موازین قانونی و تفسیر صحیح آن در این مورد در ایجاد نظم و حقوق اشخاص اهمیت بسیاری دارد.

عامل دوم حوادث رانندگی، ایمن نبودن وسایل نقلیه است که عمدتاً متوجه کارخانجات سازنده وسایل نقلیه و قطعات یدکی آن، واردکنندگان، فروشندگان و تعمیرکاران وسایل نقلیه است.

با توجه به اینکه وسیله نقلیه خطرناک است و با جان و سلامتی انسان‌ها سروکار دارد، کشورهای مختلف در خصوص ایمنی خودرو و مسئولیت سازندگان وسایل نقلیه و قطعات آن قوانین خاصی وضع کرده‌اند. در کشور ما قانون حمایت از مصرف‌کنندگان، مقرراتی در خصوص تعیین تکالیف سازندگان، عرضه‌کنندگان و سایر اشخاصی که خدماتی در ارتباط با کالاهای مختلف انجام می‌دهند و همچنین حقوق مصرف‌کنندگان و نهایتاً در صورت نقض تکالیف مذکور و حادثه زیانبار مسئولیت کیفری و مدنی برای تولیدکنندگان، عرضه‌کنندگان و سایر اشخاصی که در ارتباط با کالایی خدماتی ارائه می‌دهند، منع کرده است. این قانون هر چند به مسئولیت و تکالیف تولیدکنندگان، عرضه‌کنندگان و ارائه‌دهندگان خدمات نسبت به کلیه کالاها مربوط می‌شود، ولی اطلاق و عموم آن شامل وسایل نقلیه نیز می‌شود. افزون‌براین، در قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی نیز قانونگذار به مسئولیت مدنی متصدیان امر تصریح کرده است که نقص وسیله نقلیه یا معابر به آن‌ها انتساب دارد. با توجه به اینکه پلیس راهور در این مورد عهده‌دار برقراری نظم ترافیکی است، منطقی است که باید اختیار نظارت بر رعایت حداقل استانداردهای لازم را برای وسایل نقلیه تولیدی، همچنین راهکارهای لازم را به‌منظور مقابله با رانندگی با وسایل نقلیه معیوب و نقص را داشته باشد. در این مورد، حدود اختیارات و وظایف پلیس تا حدی مجمل است. افزون‌براین، پلیس راهور در این مورد با توجه به قوانین پیش‌گفته باید بیش از پیش به‌منظور کارشناسی تصادفات در مواردی که تصادف ناشی از نداشتن ایمنی وسیله نقلیه باشد، حسب مورد علت تامه تصادف را سازنده، تعمیرکار یا عرضه‌کننده وسیله نقلیه و قطعات یدکی آن تعیین کند و از این طریق نقش بازدارندگی و پیشگیری از حوادث بعدی را اعمال کند.

عامل دیگری که در حوادث رانندگی نقش دارد، جاده و معابر است. پلیس در این مورد نیز باید اختیار نظارت بر استاندارد بودن جاده‌ها و معابر، نصب علائم و تابلوهای لازم و همچنین رعایت وظایف دستگاه‌های محافظ راه‌ها را داشته باشد. در این خصوص نیز وظیفه پلیس راهور با ابهام روبه‌رو است. البته در این مورد نیز براساس قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی هر گاه نقص راه در علت تصادف مؤثر باشد، متصدی راه

مسئول جبران خسارت معرفی می‌شود. گفتنی است تعیین علت در این مورد بر عهده پلیس راهور به‌مثابه کارشناس تصادفات است.

افزون‌براین، بعد از وقوع حوادث رانندگی نیز پلیس راهور وظیفه داوری در تصادف و تعیین مسئولیت حادثه را بر عهده دارد. به نظر می‌رسد، علت اینکه قانونگذار داوری تصادفات یا به تعبیر دیگر تعیین علت تصادفات را به دسته‌ای از مأموران راهور محول می‌کند، نقش پیشگیرانه‌ای است که مسئولیت را به شخص یا اشخاصی محول می‌کند که بیشترین نقش را در آن دارند. این عامل یکی از عواملی است که اگر براساس موازین قانونی و - وفق - تعیین شود، باعث اصلاح رفتار رانندگان و سایر اشخاصی می‌شود که در تصادف دخیل هستند و در نتیجه تأثیر به‌سزایی در تقلیل حوادث رانندگی دارد.

یکی دیگر از موارد صلاحیت پلیس راهور به‌منزله ضابط دادگستری در خصوص جرایم ترافیکی، از جمله تصادفات زنجری و جرحی و رانندگی بدون گواهینامه، رانندگی با وسیله نقلیه دارای پلاک جعلی و تقلبی و تغییر در دستگاه ثبت سرعت نیز مطرح می‌شود که در این مورد نیز ابهامی وجود دارد و باید بررسی شود.

۲- هدف تألیف

برقراری نظم ترافیکی صرفاً باید در چارچوب قانون برقرار شود که اعمال قانون در این مورد مستلزم آگاهی از آن است. هدف اصلی از تألیف این نوشتار تبیین وظایف و اختیارات مأموران راهنمایی و رانندگی وفق مقررات موازن قانونی و در نتیجه رعایت قانون از جانب آن‌ها و پرهیز از اعمال سلیقه در انجام وظایف این سه نامبردار و تحقق اهداف قانونگذار در این مورد است.

باتوجه به اینکه وظیفه اصلی پلیس راهور، ایجاد و برقراری نظم ترافیکی است که امروزه در جوامع بشری نقش به‌سزایی در آرامش و آسایش شهروندان و جلوگیری از اتلاف منابع انسانی و مادی دارد؛ بنابراین، شناسایی ابهامات، خلأها و مشکلات پلیس راهور در عرصه‌های مختلف برقراری نظم ترافیکی، نقش مهمی در اجرای این وظیفه مهم دارد. گاهی ملاحظه می‌شود که پلیس راهور اقداماتی به‌منظور سروسامان دادن نظم ترافیکی انجام می‌دهد. ولی ممکن است با قانون انطباق نداشته باشد؛ بنابراین، باتوجه به

اینکه پلیس راهور باید براساس قانون، نظم ترافیکی را برقرار کند، شناسایی صلاحیت نامبرده براساس موازین قانونی بسیار ضروری است.

۳- تقسیم مطالب

باتوجه به اینکه مأموران راهنمایی و رانندگی، وظیفه برقراری نظم ترافیکی را بر عهده دارند، نظم مذکور مشتمل بر روان سازی ترافیک، پیشگیری از تصادفات از طریق ایمنی حمل و نقل است. در برقراری نظم مذکور سه عامل وسیله نقلیه، راننده و راه دخالت دارند؛ بنابراین، مأموران راهنمایی و رانندگی در انجام وظیفه خود با سه عامل مذکور سروکار دارند. لازمه اجرای این وظیفه از جانب مأموران راهنمایی و رانندگی داشتن اختیاراتی در ارتباط با سه عامل مذکور است. این اختیارات را قانون تعیین کند. البته قانون در این مورد دارای ابهام و اجمال یا بعضاً تعارض یا سکوت است. موضوع این نوشتار، تشریح وظایف، اختیارات، مأموران راهنمایی و رانندگی در ارتباط با سه عامل مذکور است؛ بنابراین، این کتاب مشتمل بر چهار فصل به شرح ذیل است:

صلاحیت قانونی مأموران نسبت به تخلفات رانندگی؛ صلاحیت قانونی مأموران راهور نسبت به توقیف وسایل نقلیه و صلاحیت مأموران راهنمایی و رانندگی در تصادفات رانندگی؛ صلاحیت نظارتی، اداری و قضایی مأموران راهنمایی و رانندگی.

دکتر بختیار عباسلو

سال ۱۳۹۴